OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

| Esikunta | Lausunto |
|---|---|
| **Lainsäädännön kehittäminen ja laintarkastus** | |
| **Kehittämisneuvos Kaisa Tiusanen**<br>**Lainsäädäntöjohtaja Susanna Siitonen** | **3.2.2021** |

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle

# Asia: O 48/2019 vp Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen - nykytila ja kehittämistarpeet

## Ajankohtaisia vaikutusarviointihankkeita

Oikeusministeriö viittaa 31.8.2020 eduskunnan tarkastusvaliokunnalle toimittamaansa käsiteltävää selvitystä koskevaan lausuntoonsa (liitteenä) ja esittää lausuntonaan kohteliaimmin seuraavaa:

<u>Vaikutusarviointiohjeen uudistaminen</u>

Oikeusministeriö on 22.12.2020 asettanut työryhmän valmistelemaan uuden vaikutusarviointiohjeen. Työryhmän toimikausi on 22.12.2020-31.12.2021 ja kaikki ministeriöt osallistuvat työryhmään. Lainsäädännön arviointineuvoston edustaja on työryhmän pysyvä asiantuntija.

Työryhmän tehtävänä on:
1) Valmistella uusi säädösehdotusten vaikutusten arvioinnin ohje;
2) Raportoida lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmälle työn etenemisestä;


| Postiosoite<br>Postadress | Käyntiosoite<br>Besöksadress | Puhelin<br>Telefon | Faksi<br>Fax | S-posti, internet<br>E-post, internet |
|---|---|---|---|---|
| Oikeusministeriö<br>PL 25<br>FI-00023 Valtioneuvosto<br>Finland | Eteläesplanadi 10<br>00130 Helsinki<br>Finland | 0295 16001<br>Internat.<br>+358 295 16001 | 09 160 67730<br>Internat.<br>+358 9 160 67730 | oikeusministerio@om.fi<br>www.oikeusministerio.fi<br>www.justitieministeriet.fi |

3) Laatia työsuunnitelma ja varmistaa keskeisten sidosryhmien, etenkin kaikkien ministeriöiden ja lainsäädännön arviointineuvoston, osallistuminen ohjeen valmisteluun;
4) Järjestää tarpeellinen määrä kuulemistilaisuuksia ja muita konsultaatioita muille sidosryhmille ja keskeisille toimijoille;
5) Valmistella suunnitelma uuden ohjeen käyttöönotosta ja siihen liittyvästä viestinnästä.

Ohjeen uudistamisesta järjestettiin 24.8.-8.10.2020 valtioneuvoston lainvalmistelijoille ja muille lainvalmisteluprosessiin eri rooleissa osallistuville Webropol-kysely, jolla kartoitettiin toiveita uudistuksen osalta. Vastauksia saatiin yhteensä 87 kappaletta ja kyselystä on laadittu erillinen kooste (VN/12994/2020). Nykyisen ohjeen vahvuutena pidettiin etenkin sen selkeyttä ja kokonaisvaltaisuutta. Lisäohjeistusta toivottiin etenkin vaikutusarvioinnin menetelmien osalta, uusista vaikutuslajeista ja siitä, mitä vaikutuksia ylipäänsä pitää arvioida.

Ohjehankkeen työ on käynnistynyt ja työryhmä tulee järjestämään kuulemistilaisuuksia ja muita konsultaatioita keskeisten sidosryhmien kanssa. On selvää, että vaikutusarviointiohje koskettaa useita eri toimijoita ja on tärkeää, että heidän näkemyksensä saadaan mukaan heti valmistelun alkuvaiheessa. Vaikutusarvioinnin ohjeistusta pyritään mahdollisuuksien mukaan kytkemään ennakoinnin ja riskienhallinnan työvälineisiin.

Vaikutusarvioinnin osaamisverkosto

Oikeusministeriö on 18.12.2020 asettanut valtioneuvoston vaikutusarvioinnin osaamisverkoston toimikaudelle 18.12.2020-31.3.2023. Verkosto vastaa hallitusohjelman kirjaukseen siitä, että ministeriöiden rajat ylittävää tukea lisätään, jotta lakien vaikutukset myös ihmisten toimeentuloon, ympäristöön, tasa-arvoon, ihmisoikeuksiin ja yritysten toimintaedellytyksiin voidaan arvioida perusteellisesti (s. 85). Osaamisverkoston tavoitteena on vahvistaa ministeriöiden välistä yhteistyötä sekä tukea säädösvalmistelijoita vaikutusten tunnistamisessa ja arvioinnissa. Kaikki ministeriöt ovat edustettuina verkostossa ja sen puheenjohtajana toimii lainsäädännön arviointineuvoston edustaja.

Nyt käsiteltävässä selvityksessä todettiin, että lainvalmisteluun kohdistuvat tietotarpeet ovat huomattavat. Havainto koskee etenkin vaikutusarviointeja ja odotukset kohdistuvat yksittäisiin valmistelijoihin tai valmistelutiimeihin. Valtioneuvoston omissa selvityksissä on havaittu, että valmistelijat kaipaavat eniten tukea vaikeina pidettyjen tai uusien vaikutuslajien arvioinnissa sekä arvioinnin menetelmien osalta. Selvityksissä on noussut esiin tarve varmistaa moniammatillinen tuki valmistelijalle/valmistelijoille. Juristin koulutus ei anna parhaita edellytyksiä esimerkiksi tilastoaineistojen tai laskentamallien käyttämiselle. Siksi on tärkeää, että valmistelijalla on mahdollisuus turvautua eri alan asiantuntijoihin. Toimintansa aloittaneen osaamisverkoston on tarkoitus vastata tähän tarpeeseen sen muodostaessa koko valtioneuvoston kattavan, pysyväisluonteisen uuden rakenteen, joka mahdollistaa vaikutusarviointien tuen yli ministeriörajojen.

Osaamisverkoston tehtävät:
1) Verkosto toimii lainvalmistelun vaikutusarviointien yhteyshenkilöverkostona;
2) Verkoston jäsen tai varajäsen vastaa toisesta ministeriöstä tulevaan yhteydenottoon, joka koskee vaikutusten arviointia ministeriön toimialalla. Jäsen tai varajäsen välittää tarvittaessa tiedon oman ministeriönsä asiantuntijoille. Verkoston jäsen tai varajäsen välittää omasta ministeriöstään tulevat yhteydenotot tarvittaessa verkoston kautta eteenpäin;
3) Verkosto laatii itselleen toimintasuunnitelman yhteistyössä vaikutusten arvioinnin kehittämisen alatyöryhmän kanssa;
4) Verkosto tiedottaa vaikutusarviointeihin liittyvistä tutkimuksista, ohjeista ja koulutuksista valtioneuvostossa ja voi järjestää näihin liittyviä tilaisuuksia sekä osallistua ohjeistuksen ja koulutusten laatimiseen;
5) Verkosto tekee havaintojensa perusteella kehittämisehdotuksia vaikutusarviointien tieto- ja koulutustarpeista sekä keinoista vahvistaa valtioneuvostotason yhteistyötä vaikutusarviointien laatimisessa.

Osaamisverkosto tarkastelee toimintasuunnitelmansa nojalla eri vaikutuslajeja ja niiden arvioinnin hyviä käytäntöjä sekä kuulee tarvittaessa myös

valtioneuvoston ulkopuolisia asiantuntijoita. Verkoston toiminnasta tiedotetaan valtioneuvoston lainvalmistelijoille muun muassa Kampus-intranetin kautta.

Muita ajankohtaisia vaikutusarviointihankkeita

Valtioneuvoston lainvalmistelijoiden koulutusta ollaan uudistamassa. Uuden lainvalmistelijan oppimispolun osina ensimmäisenä, jo kevään 2021 aikana, ollaan käynnistämässä uutta perehdytyskurssia ja peruskurssia. Jatkossa on tarkoitus kehittää myös lainvalmistelijoiden jatkokoulutusta. Vaikutusarviointi on näkökulmana mukana näissä koulutuksissa. Etenkin peruskurssilla on tarkoitus antaa uusille lainvalmistelijoille kokonaiskuva vaikutusarviointien laatimisesta ja laatukriteereistä.

Hallitusohjelman kirjausten mukaisesti erityistä huomiota kiinnitetään esitysten perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointiin. Oikeusministeriössä on valmistunut syksyllä 2020 valmistelijoille tarkoitettu muistio, jossa käsitellään perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia lainvalmistelussa. Muistio on ladattavissa ministeriön verkkosivulta: https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/5047355/Muistio-Perus-ja-ihmisoikeudet-lainvalmistelussa.pdf/71863628-e192-8027-1123-ee5fd4525611/Muistio-Perus-ja-ihmisoikeudet-lainvalmistelussa.pdf?t=1612337224437. Tarkoituksena on perustaa myös eri ministeriöiden virkamiehistä koostuva epävirallinen työryhmä/tiimi, joka voi tukea perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnissa konkreettisissa hankkeissa.

LIITE: Oikeusministeriön lausunto eduskunnan tarkastusvaliokunnalle (O 48/2019 vp) 31.8.2020